

Herbjørg WASSMØ

Šimto metu
istorija

Alma littera

PONIOS LIND ŠEIMA

Ponia Lind iš Chiopsviko tampa našle 1848-aisiais, bet palikimas išsidalijamas tik 1851 metais.

Ginčų tarp paveldėtojų iš abiejų Jakobo Lindo santuokų – šešių vaikų iš pirmosios ir devynių iš antrosios, su Ane Sofija Drejer, – nekyla. Jei nekilnojamas turtas ir krautuvė būtų parduoti, kiekvienam paveldėtojui liktų katino ašaros. Todėl krautuvė bei pastatai atitenka našlei, ir ji nekantriai laukia, kada pagaliau suaugs vyresnėlis, penkiolikametis Arnoldas. Kitas sūnus, Jakobas, šešeriais metais jaunesnis. Namuose sukiojasi visas pulkas dukterų, ir jomis taip pat reikia pasirūpinti.

Šeštajam vaikui, ugniaplaukei Sarai Susanei, tik šešeri.

Ką ir kalbėti, Arnoldas stengiasi palengvinti motinos gyvenimą. Jis turi, kaip čia pasakius, tam tikrą ydą ar silpnybę, būdingą tik menkai saujelei vietos vyrų, – atvirai reiškia savo jausmus ir be užuolankų dalijasi mintimis. Toks atvirumas žmones traukia, o gebėjimas išklaudyti – tiesiog parkeri. Gal tai charizma, jei kalbėsime naujoviškai? Moterys ją ypač junta. Visos seserys, nuo trylikametės iki metinukės, nedvejodamos jam patiki kiekviena savo likimą. Na, gal ne visos – tik ne vyriausioji Marena Marija. Mirus tėvui, paaiškėja, kad namuose ji nebėra svarbiausia. Svarbiausias iškart tampa Arnoldas. O jai telieka kasdienis triūsas ir nuo darbo suskirdusios rankos. Ji privalo rūpintis jauniausiąja seserimi Ane Sofija. Turi klausytis begalinių motinos išvedžiojimų

apie meilę ir sielbartą. Tarsi niekas kitas, be ponios Lind, nebūtų to patyręs. Tarsi visi kiti, neišskiriant nė jos vaikų, būtų bejausmiai keturkojai.

Užsispyrimas ar nepaklusnumas Marenai svetimi. Mažuosius ji auklėja ne meilikavimu ar antausiais, o žvilgsniu ir kantrybe. Tokia ir atrodo toji Marena – tvirta ir pastovi it prieslenksčio akmuo. Deja, akmuo, niekad neglostytas saulės spindulio, šilumos skleisti taip pat negali.

Marena Marija Lind saulės ir nesitiki, tik ieško, kaip išvengti šešėlių. Bet kokiam vyrui, pasirodančiam krautuvėlėje ar Lindų namuose, o sekmadieniais – šventoriuje, Marena taiko savo matą. Jos galvoje, kaip neatsiejama dalis, stovi svarstyklės. Gerai slepiamos. Svarsčius ji keičia pagal poreikį. Iš pradžių deda labai sunkius, kokių joks vyras nepajęgtų atsverti. Bet po konfirmacijos Marena ima atlaidžiau žiūrėti į gyvenimą. Ilgainiui supranta, kad naudodamasi vien griozdiškais svarsčiais vyro nepasvers, jį reikia sverti dalimis. Ir tik tada įvertinti visumą. Svarbiausia, pati turi žinoti, ko nori. Taigi sunkius svarsčius tenka keisti lengvesniais. Kartais įdėmiau pažvelgusi ji turi pripažinti, kad prekė, anksčiau įvertinta kaip pirmarūšė, pasirodo esanti neverta nė skatiko.

Marena nėra atviraširdė, tad ir suklydusi neapsijuokia. Ji atmeta nuolatinės motinos kalbas apie jausmus, atstumia jos lipšnumą ir emocinį artumą, atsiriboja nuo perdėto rūpinimosi Arnoldu ir jaunėliu Jakobu, lyg šie iš prigimties būtų pranašesnės būtybės. Suvokia, kad motina gali šitaip tupinėti aplink juos tik pačios Marenos laiko ir net miego sąskaita.

Jau būdama penkiolikos Marena apsižiūri esanti dailiai nuaugusi, bet jaučiasi ganėtinai sena. Mato, kaip akyse gražėja ir seserys, labiausiai Sara Susanė. Be to, jos atrodo tokios linksmuolės, ypač Amalija su Elena Margrete – jų amžiaus skirtumas tėra vieneri metai. Iš seserų elgesio matyti, kad vi-

sas pasaulis sukasi aplink jas. Trumpai tariant, joms priklauso ateitis ir gyvenimo linksmybės. Marenai tenka klausytis jų išpažinčių, palaikyti jas ir nuolat guosti; prasidėjus linksmybėms, ji būna jau išsisėmusi.

*

1855 metais, gausiais įvykių, „Tromsės žinios“ rašo, kad šieno bus sočiai, bet visa kita neuždera. Kaip tik tais metais mažažemiai tikisi, kad geriausiai užaugs bulvės ir javai, tačiau bulvių trūksta. Laimė, tai paskutiniai metai, kai dėl Krymo karo strigo prekyba javais su Rusijos šiaure. Jau kitų metų sausį karo veiksmai baigiasi, kovo 30-ąją paskelbiama taika. Tik įnoringi orų dievai tebekariauja. Ir kai Dievas pašykšti žemei dovanų, ne kažin ką į kišenes įsideda ir pirkliai.

Tai netrunka patirti ponias Lind ir Arnoldas, jam jau sukakę dvidešimt dveji. Šeimyną sudaro daugybė burnų. Tiesa, viengungis Jakobas užsidirba žvejodamas. O mintys apie dukras motinai kainuoja ne vieną nemigos naktį. Apie savo rūpestį ji garsiai nekalba, bet vyresnėlės jaučia ją kaip priekaištą. Bet ir tarnauti visą gyvenimą svetur netrokšta.

Vieną dieną iš Tronjemo į Chiopsviką atvyksta jaunasis Johanas Lagerfeltas. Kaip tik tuomet Marenai prireikia vyriškos jėgos pertempti pamulių katilui iš viralinės į kiemą. Johanas net nepasilabina, stipriais gniaužtais tučiuojau kimba į darbą. Nuo garų jam ant kaktos pasistoja ugniniai karčiai, raudoniu užsiplieskia įsitempęs sprandas. Bešnopuojant ritmingai kilsoja ūsai, tankūs ir kieti lyg šeriai.

Tokia yra pradžia. Jis apsilanko kartą, kitą ir galiausiai pasiperša. Saviškai šypsodamasis ir visai nesidrovėdamas:

– Mano mintys visą laiką sukasi apie tave. Tai ko čia dar delsti, prašau tekėti už manęs. Ką manai?

Tą giedrą dieną, kai Marena ruošiasi dengti stalą sode, jis pakyla nuo suolo ir prisiartina prie jos. Jiems būnant dviese,

jos galvoje svarstyklių nebelieka. Regis, viskas seniai aišku, belieka tai sutvirtinti raštu ir spaudu.

Po vestuvių – jose Johanesas Krogas iš Ofersiojaus salos yra vyriausiasis pabrolys – jaunieji išsikrausto gyventi į Hunholmeną.

Čia, šiaurėje, anais 1855–1856 metais siaučia nuožmi žiema, ji nukamuoja ir žmones, ir gyvulius. Gisundo sąsiaurį kaustantis ledas neatitirpsta iki pat gegužės vidurio. Kainos tolydžio auga, pro užšalusius trobelninkų ir žvejų grytelių langus šiepiasi bado dantys. Valdžia skiria agronomą konsultantą, bet žmonės nesupranta, kam jis čia reikalingas. Šaukiamasi ir Dievo, ir šalies vadovų pagalbos. Tačiau padėti gali tik laikas, ir kai kas tos pagalbos nebesulaukia.

Pergyvenusieji sunkmetį viską greitai pamiršta. 1859-aisiais gyvenimas ima gerėti. Visus to nuopelnus net nesusimąstydama apie Dievo ranką pasisavina žemės ūkio bendrovė. Agronomas lyg pamokslautojas keliauja po apylinkes bandydamas įdiegti naujovę – žemės sklypelių melioravimą. Atseit tik čia ir slypinti visa žemdirbystės sėkmė.

Apsigyvenę Hunholmene Johanas ir Marena pasisamdo du vyrus ir dvi moteris, įnamiais priima šešių narių šeimą su visu ūkiu. Perka keturias karves, dvylika avių, kiaulę ir pulką vištų. Sėja centnerį miežių, sodina aštuonis centnerius bulvių. Ištekėdama Marena lyg per stebuklą išsprūsta iš motinos priespaudos. Neįgyja ištaigingų namų ir brangių daiktų, – nuo jų reikėtų šluostyti dulkes ir jais galėtum pasipuikuoti, – bet įgauna saugumo jausmą ir tampa namų šeimininke. Nesunkiai įsivaizduoja gyvenimą ir be vaikų riksmo, nors tuo metu dar nežino, kad gamta iš jos atėmė motinystę.

Taip jau yra, kad žmogaus prigimtis ir likimas – neįmanoma mįslė, o troškimas pasiekti tai, kas nepasiekiamą, lengvai tampa manija.

SARA SUSANĖ GAUNA LAIŠKĄ

1861 metais Vesteroleno pakrantes užplūsta silkės, o po metų paaiškėja, kad šio jūros sidabro gausu ir prie kitų salų. Silkės telkiasi netoli pakrančių, todėl gaudyti jas lengva.

Broliai Johanesas ir Eilertas Krogai iš Ofersiojaus taip pat sukrunta ruoštiis žvejybai. Tvarko laivus ir samdo žmones, moka jiems nuolatinę algą. Pelnu dalytis neketina, nes iš gausaus laimikio tikisi gerai užsidirbti patys. Sklando gandai, kad nuo silkinių gausos vietomis net *vanduo slūgstas*, žuvų esą tiek daug, kad pabaidžius jas į pakrantę gali semti laimikį tiesiai į statines.

Broliai iš Ofersiojaus gabūs viskam. Kalbama, kad Johanesas užuodžia druską per daugybę jūrmylių. Kol kiti tripinėja ant kranto skųsdamiesi druskos stygiumi ir aukštomis kainomis, jis nieko nelaukdamas išplaukia. Dėl savo mikčiojimo Johanesas Krogas nesileidžia į ilgas kalbas, o veikia.

Jis niekada nelaukia, kol druskos atsargos išseks. Užsikirdamas bando iš anksto susiderėti su prekeiviais. Kalbantis jam praverčia užrašai ant bloknoto lapelių. Johanesas naudojami turimais ryšiais, yra atidus pašnekovo balso gaidelėms ir pasižymi kantrybe. Tai palengvina derybas dėl mažesnės kainos. Jis nevengia pasinaudoti giminaičiais ir pažintimis Bergene, Bio srityje, Lofotene, Tromsėje. Padeda ir tai, kad per daug nesismulkindamas atjaučia kitus.

Vis dėlto žmonėms kliūva jo jaunas amžius, erzina neaiški kalba. Ypač nervinasi negalintys greitai perskaityti jo taip spėriai primarginamų lapelių.

Sara Susanė palieka motinos namus Chiopsvike ir tampa tar-naite Vinjės sodyboje, Bio kaime. Silkių ir druskos kainos jai nerūpi. Atmintin įstringa Johannesas, užsukantis į jų krautuvėlę ir į kitus trobesius. Ne vieną kartą. Atrodo vyresnis gal keleriais metais, ne daugiau. Prakaulaus ir gysloto kūno, miklus it po plynaukštę gainiojantis elnius samis. Jo dailią galvą puošia šviešios garbanėlės ir barzdelė. Bet jau rankos rankos! Turbūt Kūrėjas bus pristigęs gražesnių – ilgos su stambiomis kaip gumbai plaštakomis. O didžiulės kojų pėdos tarsi augaloto plačiapečio. Bet Johannesas Krogo eisena lengva, kiek spyruokliuojanti, lyg pritartų kvatojimui, o gal ir giliam sielvartui. Akys skaidrios. Kai žvelgia tiesiai į tave, aplink lėliukę matyti visas baltymas – lyg išplėstose, su nuostaba tyrinėjančio pasaulį vaiko akyse.

Johanesą ji įsimena nuo sesers Marenos vestuvių. Jis šmėžuoja tarp kitų vyrų, bet su niekuo nesišneka. Stebi besikalbančius. Kartais energingai, o kartais liūdnai pakinkuoja galvą. Nuo kitų laikosi atokiai, ir, nors spokso į Sarą Susanę, nepanašu, kad ją mato. Prisimena ją atraitytomis rankovėmis saulės nutviekstame sode. Bet juk daug kas užsuka į krautuvę ir trobas. Pažintimi tokių apsilankymų nepavadinsi.

Eina 1862 metų vasara. Šeimininkė kelioms dienoms išleidžia Sarą Susanę aplankyti namų. Sekmadienio rytą motinai, jai ir seserims išėjus iš bažnyčios, priešais išnyra Johannesas Krogas. Tylėdamas žemai nusilenkia ir paspaudžia kiekvienai ranką – kaip per laidotuves.

Motinai nutraukus stojusią tylą įprastu gražbyliavimu, jis įteikia Sarai Susakei popierinį maišelį. Lyg žinodamas, kur gali ją sutikti, o dėl maišelio sutaręs iš anksto. Nors ji ir apstulbsta, bet pro akis nepraslysta virpanti didžiulė jo ranka ir kakle įsitempusi gysla.

Niekur nedingsi – Sara Susanė abiem rankom suima dovaną. Jam nesiliaujant linkčioti galvą maišelio pusėn, ji išima

baltą šilkinę skraistę ilgais sunkiais kutais ir laišką su išpausta monograma: *J. K.* Taip sutrinka, kad net pamiršta padėkoti. Aplinkiniai spokso. Kažkas šypteli. O čia dar seserys Amalija ir Elena vis susižvalgydamos šaudo akimis. Išsiziojusios keturiolikmetės Anės Sofijos žvilgsnis klaidžioja nuo vieno prie kito. Nejaukią padėtį ištaiso ponija Lind – pakviečia Johannesą Krogą pietų. Nieko nelaukdama ji ima čiulbėti apie bendras gimines, paberia klausimų apie jo motiną, silkių kainas, apie viską ir nieką.

Per pietus ir kavogėrį Johannesas sėdi įsmeigęs akis į tašką šalia Saros Susanės galvos, pritariamai linkčiodamas poniai Lind. Žvelgia įdėmiai, bet vis tiek gali manyti, kad mintimis jis ne čia, o kažkur kitur. Nevalgo ir negeria, laiko sunėręs rankas ant krūtinės kaip admirolas mūšio atokvėpio valandą.

Sara Susanė laiško taip ir neatplėšia, jis lieka gulėti ant indaujos šalia skraistės. Ji pilsto kavą, o motina, kaip to reikalauja papročiai, primygtinai ragina paskanauti kardamoninių sausainių, apteptų sviestu ir apibarstytų cukrumi papločių. Nors Johannesas net neužsimena apie Arnoldą, motina vis tiek išreiškia apgailėstą, kad šio nėra namie, ir jam esą tenka bendrauti tik su moterimis. Johannesas stipriai papurto galvą lyg norėdamas paneigti tokią nuomonę.

Motinai beklausinėjant, visos supranta, kad prekyba Ofersiojaus saloje vykstanti sėkmingai, bet jis turintis kitų planų. Nektinantis dirbti brolio Eilerto, paveldėjusio šeimos ūkį, jektos* škiperiu. Ponia Lind teiraujasi mandagiai, ilgais sakiniiais, bet tai jam netrukdo atsakinėti trumpai. Rodos, ji jau iš anksto žino, ką išgirs, ir tik laukia patvirtinimo arba paneigimo.

Bandydamas suregzti sakinį, Johannesas kaipmat užsikerta. Pradedą mikčioti jau nuo pirmojo skiemens lyg baimindama-

* Senoviškas platus nedidelis burlaivis, 400 metų naudotas kaip gabenimo ir susisiekimo priemonė tarp vakarų ir šiaurės Norvegijos.

sis, kas bus toliau. Šitaip besikamuodamas pamiršta net įkvėpti. Žodžiai plūščioja nuolat užsikertančiu srautu.

Ponios Lind tai netrikdo, ji laukia, kol jis atvargs, o paskui toliau lipšniai klausinėja apie menkniekius ir svarbius dalykus. Dažnai atsako pati, kad visus išsuktų iš nejaukios padėties.

– Tai gal Johannesui tetrūksta gyvenimo draugės? – užgieda.

Dėkingas Johannesas porą kartų linkteli galvą.

– Bet jis juk jaunas, jam viskas prieš akis, – guodžia jinai.

– N-n-ne! L-l-laikas b-b-bėga g-g-greitai, – rimtai atsako Johannesas, vis dar įsmeigęs akis į tašką šalia Saros Susanės galvos.

Bet ūmai jis tarsi pabunda iš gilaus miego ir jau nebeapsikenčia kamantinėjamas. Pakyla dar nebaigęs gerti kavos. Ap-eina visas moteris, kiekvienai paspausdamas ranką – Amalijai ir Elenai, Anei Sofijai, motinai, galiausiai Sarai Susanei. Iš veido atrodo užsisklendęs, bet kaklas plieskia skaisčiu raudoniu, o pats vis šnairuoja į indaują, ant kurios guli laiškas.

Jam išėjus, seserys supuola prie gražiosios skraistės. O motina atkiša laišką Sarai Susanei. Lėtai, gracingai. Kone pergalingai. Tarsi žinią nuo paties prancūzų karaliaus Saulės. Bet Sara Susanė jo nepaima. Ji įdėmiai tyrinėja grindų kili-mėlio raštą.

Atsidusdama motina priekaištingai pažvelgia į ją ir atplėšia laišką. Iš pradžių permeta akimis, paskui atsitiesia ir ima skaityti. Balsas skamba taip, lyg būtų skaitoma Kalėdų evangelija.

*Didžiai godojama panele ūkvaizde Sara Susane
Bing Lind,*

*turiu garbės prašyti Jūsų rankos, kad būtume kartu
ir laimėje, ir nelaimėje, kol mirtis mus išskirs. Užtikrinu,
jei sutiktumėte, Jums niekada netektų gailėtis ar kentėti.
Garantuojau Jums pajamas ir būstą, nes netrukus įsiga-*

lios Havneso uosto ir viensėdžio pirkimo iš Johano Ursino sutartis.

Ir dar: jei sulaukčiau neigiamo atsakymo, drįsčiau prašyti – tegu šis pasiūlymas lieka tarp mūsų.

*Jums atsidavęs
Johanesas Irgensas Krogas,
jektos škiperis*

P. S. Atleiskite už rašyseną, mat esu labiau pratęs rašyti skaičius.

Per akmenuotą kiemą kažkas džeržgina geležimi apkaustyta vežimėlį. Su sekmadieninių pietų likučiais rankose laipteliais į namo rūšį čiauškėdamos nulipa abi tarnaitės. Sara Susanė tebesėdi įsistebeilijusi į varnėną, smaguriaujantį sode dar neprisirpusiomis šermukšnio uogomis. Diena švyti giedrumu.

– Na? – kiek palinkdama į jos pusę ištaria motina.

– Mama... – apsupta suklususių seserų sušnabžda Sara Susanė.

– Juk neketini visą gyvenimą dirbti tarnaitė? – nesulaukdamą atsakymo teiraujasi motina.

– Ne...

– Vyras simpatingas. Apveidus! Patikimas! Jam tik dvidešimt šešeri! Be to, mūsų giminaitis iš savo tėvo Jenso Krogo pusės. Arnoldas ir Severinas – jo sesers sūnaus krikštatėviai. Su Krogų vaikinais tavo įbroliai yra turėję nemažai reikalų. Brangute Sara Susane... Mikčioja jis, be abejo, iš susijaudinimo.

– Ar pastebėjot, jo akys visai kaip mūsų Sarčio? Didžiulės, žvilgančios, – išpoškina Anė Sofija.

– Nesvarbu, kad mikčioja! Bet...

Motina garsiai atsidūsta. Ji stovi visiškai arti, kitapus staliuko. Sara Susanė tiesiog sustingsta pajutusi motinos ranką ant savosios.

– Ak šitaip... Ką gi... gali palaukti, kol grįš Arnoldas. Niekas man neprikiš, kad skubu ką nors vyti iš namų!

– Gal jis paims mane, jei tu atsisakysi? – nusikvatojo Elena.

– Netaukšk niekų! – Ponia Lind kilsteli galvą ir visas iš eilės perveria akimis.

– Ne visi tuokiasi iš meilės, – baugščiai žvilgtelėjusi į motiną sumurma Amalija.

– O gal Sarai Susanei lemta gyventi savo sodyboje vienai, be vyro, kaip Torstade gyvena Iverinė, – įsiterpė Elena.

Ji turi galvoje visų gerbiamą ir vertinamą įseserę. Jiedvi su ūkvaizde Peroline puikiai tvarkosi. O kaip šauniai švenčia Kalėdas! Svarbiausi ten ne vyrų pokalbiai, o Iverinei rūpimos temos.

– Meilė... gali būti visokia... Iš arti neretai jos nė nepastebi... Tas išgarbintas kraujo šėlsmas, laikinas kaip pavasario šalnos, negali tapti viso gyvenimo pagrindu, – atsidūsta motina.

– Bet, mama, tu visada taip gražiai kalbi apie tėtį – juk tai ir yra meilė? – lipšniai paklausia Anė Sofija.

– Ane, mažute, jam mirus, tau buvo vos vieneri. Aš turėjau ganėtinai laiko pamąstyti apie visus – jį ir jus, našlaičius. Dariau tai iš meilės. – Motina vėl atsidūsta ir prispaudžia nosinaitę prie akių.

Sugrįžęs namo Arnoldas išgirsta apie skraistę ir laišką. Plačiai išsišiepęs sako:

– Nuostabu! Johanesas Krogas! Sveiko proto ir, kiek žinau, su niekuo nesusipykęs. Ką čia ir sakyti... Nors nevedęs vyras – ne bėda, bet čia, pas mus, mamos nuomone, viengungių per daug: Jakobas, Helenė, Amalija, Elena, Anė Sofija, tu ir aš, – išvardija jis. – Tikriausiai mama vartos naktimis bemažtydama apie mūsų visų, ypač merginų, ateitį.

Sara Susanė neatsiliepia. Palubėje pakabintas ant žalvarinių grandinių vos pastebimai siūbuoja žibintas, perpus pripiltas aliejaus. Kaip suodina švytuoklė po linguojančiomis lubų

lentomis. Virš jų palėpėje vaikščioja motina, jos trumpi tvirti žingsneliai ūmiai nutyla, paskui sukaukši iš naujo. Gali manyti, kad ji stabteli norėdama į ką nors įsiklausyti arba užkliuvo ir tuoj pat parkris. Kad ir kaip būtų, motina, regis, viliasi žaibiškai sulauksianti pagalbos. Sara Susanė, kiek pamena, visada baimindavosi kokios nors negandos, jei tik motina imdavo šitaip vaikštinėti po palėpę. Trūkšmingas grindų girgždenimas, ūmiai – visiška tylą. Ir vėl sukaukši žingsneliai. Kiti, žiūrėk, pereina per palėpę, ir nieko. O motinos vaikščiojimas kitoks. Atrodo, ji tyčia tempia laiką ir vengia lipti žemyn. Delsia jiems pasirodyti, ilgina buvimą palėpėje stabtelėjimais, tarsi norėdama atkreipti dėmesį, kiek jai tenka permąstyti, kiek rūpesčių ir vargo patirti, kad jie būtų laimingi.

Svetainėje Arnoldas ir Sara Susanė sėdi vieni. Žibintas palubėje tebesiūbuoja. Viršutinis užuolaidos ruožas surinktas į tvirtas, standžias klostes. Reikia tik bulvių krakmolo, paskui saikingai papurkšti ir išlyginti. Šis triūsas – ne motinai, ji tais dalykais neužsiima. Tiesa, ji niekada neišsitaria tokio darbo nemėgstanti ar kad jis ją žeminąs. Ne, nieku gyvu ne. Atėjus tvarkymosi metui, jai būtinai prireikia surūšiuoti daiktus sekretere ar padaryti dar ką panašaus. Kol išteka, namų tvarkymo ir skalbinių laidymo darbams vadovauja Marena. Dabar tarpusavyje keisdamosi tuo rūpinasi seserys ir tarnaitės.

Arnoldas nerimastingai žvalgosi, ko nusitverti. Jis beveik niekada nenustygsa vietoje, net sekmadieniais. Dažniausiai sekmadieniais.

– Jei jau Johanesas pirks Havnesą ir dirbs savarankiškai, jam namuose tuoj pat prireiks moteriškės. Mano manymu, negaišuok ir atsakyk jam. Ant kiekvieno kyšulio – tuntas iškėti besitikinčių panų.

Ji nori sugauti jo žvilgsnį. Pabandyti įteigti, kad tikisi iš jo visai ko kita. Ko – ir pati nelabai žino, tik baisu, kad brolis Arnoldas, kurio nuomonę ji didžiai vertina, jai toks abejingas.

– Maniau, kad mane suprasi... – prataria ji.

– Taip ir yra, meilute mano... Nepažįstu nė vieno geresnio už Johanesą.

– Bet ar neturėtų būti ko nors daugiau?

– Daugiau? Ką turi galvoje?

– Nejaugi reikia tekėti už bet ko?

– Johanesas – ne bet kas, – nevilties kupinu balsu atsako jis. Vis dėlto jos žvilgsnio neatlaiko – nusuka akis.

– Tikėjauši tavo paramos, – sušnibžda ji.

– Aš stengiuosi!

Ji dar pasėdi tarsi ko vildamasi. Nieko nesulaukusi pakyla nunarinta galva. Porą kartų perbraukia rankomis sijoną ir pasuka prie durų. Kiūtina iš lėto. Jei jis prabilėtų, bent išstartų jos vardą, ji pultų atgal.

Sara Susanė tris dienas išguli su skaudama gerkle ir turi pranešti Vinjės šeimininkei nustatytą dieną nepajėgsianti atvykti. Poniai sugedusi nuotaika dar nuo tada, kai Sara Susanė ruošėsi važiuoti namo, tai galima įsivaizduoti jos veidą, atėjus šiai žinia.

Motina aplanko ligonę. Stovėdama kamaraitės tarpduryje pareiškia niekaip nesuprantanti, kad galima peršalti tokiu metų laiku. Ne, dėl negalavimo ji Sarai Susanei nepriekaištauja, tik sako, ką mananti. Baigia žodžiais: „Ta mano vargšė mergaitė!“ Sara Susanė supranta – jei nepaisydama perštinčios gerklės imtų ir pravirktų, motina prisėstų ant lovos krašto. Bet ji tik linkčioja arba purto galvą derindamasi prie motinos šnekos. Tai trunka neilgai. Likusi viena ji užsimerkia ir guli nejudri valandų valandas. Šiaip ar taip, jos gyvenimas baigtas.

Įsitikinusi, kad laikas atsisveikinti su šiuo pasauliu, pajunta nepaprastą ramybę. Karšta arbata su juodaisiais serbentais ir razinomis turi tokį pat poveikį kaip vaikystėje. Sara Susanė nuryja skystį, o razinas palieka burnoje. Tai neapsakomai ramina. Viena po kitos į palėpę užveina seserys. Joms uždrausta kvaršinti jai galvą dėl to laiško. Seserys stoviniuoja tarpduryje,

per pagarbų nuotolį nuo ligonės, jų nuomone, jau atvažiuavusios iš Vinjės su peršincia gerkle. Tegu Sara Susanė tik džiaugiasi gulėdama lovoje, nes lauke apsiniaukę ir lyja – beje, ir pati galinti žvilgtelėti pro langą. O joms reikia nuimti rabarbarus ir šiaip padėti vienur, padėti kitur.

Arnoldas nesirodo.

Atsibudusi ankstyvą trečios dienos rytmetį ji prisimena sapną. Stovi prieplaukoje už krautuvėlės ir laukia prisišvartuojant laivo, o šis vis dar gaišuoja fiorde. Jai bestovint, susilieja visi metų laikai. Fiorde siaučia pūga, stipraus vėjo nešami pro šalį lekia laivai nuleistomis burėmis. Pati ji neįjunta nei speigo, nei vėjo gūsių. Atsigręžusi į sodybą mato, kaip saulės spinduliuose skleidžiasi lapeliai – taip arti, kad gali įžiūrėti pūkuotą apatinę jų pusę. Nelyginant pastelinių spalvų padarėliai apie tinklinę tvorą skleisdami aromata raitosi žirneliai. Akimirka – ir jie vysta, krinta. Bet kodėl jai taip slogu? Reikia išsivaduoti. Išsitrinkti galvą, kad nesijaustų tokia nevalyva, suprakaitavusi. Ji pasilenkia virš garuojančio cinkuoto puskubilio, paskleidžia plaukus, o šie uždengia visą krantinę ir driekiasi jūra vis tolyn, to sustabdyti ji negali. Plaukai apraizgo žuvų džiovinimo žaiginius, uolų smaigalius. Staiga ant viršutinio žaiginio skersinio ji išvysta kojomis per pakinklius užsikabinusį Johannesą Krogą, tiesiantį jai baltutėlį lininį rankšluostį. Jeigu jo padėtis nebūtų tokia pavojinga, ji prapliuptų juoku. Nors kabėtojas sapne atrodo beveidis, atsibudusi ji vis tiek žino, kad tai jis.

Sara Susanė atsikelia, susitvarko, apsirengia. Paskui sėdasi rašyti.

Gerbiamasai jektos škiperi Johannesai Irgensai Krogai,

dėkoju Tamstai už puikią dovaną – skraistę ir malonų pasiūlymą tuoktis. Siunčiu Tamstai savo atsakymą – taip, aš sutinku.

Kartu noriu pranešti, kad mano motina neturi lėšų vestuvėms kelti. Dėl manęs – jos galėtų būti labai kuklios.

Didelio kraičio irgi neturiu. Atsigabenčiau savo drabužius, drobinių audeklų. Pažymiu, kad nesu niekam skolinga.

Mano motina siunčia labų dienų.

Tamstos pasiūlymas liks tarp mūsų.

Draugiškai

Sara Susanė Bing Lind

Ji paprašo jų įnamio, seniai dirbančio krautuvėlėje, nuplaukti valtele ir įteikti laišką asmeniškai.

Pati pargrįžta dirbti į Vinję. Patenkinta jos grįžimu ponia kaipmat užverčia nesibaigiančiais darbais. Sara Susanė nusprendžia neatsisakysianti darbo tol, kol gaus atsakymą iš Johaneso Krogo ir kol bažnyčioje bus paskelbti užsakai. Anksčiau kamavusią tuštumą užpildo darbų gausa. Ar kada nors ji jautėsi taip skausmingai vieniša?

Tačiau ji klysta. Po keleto dienų į Vinję atplaukia Johanesas ir prisistato esąs Saros Susanės sužadėtinis. Žodį *sužadėtinis* ištaria kelis syk ir neužsikirsdamas. Padovanoja jai auksinį žiedą su raudona akute, o šeimininkei įteikia laišką, prašydamas kuo greičiau atleisti Sarą Susanę, mat šiai reikia ruošti vestuvėms.

Prašymą ponia priima mandagiai, nors ir dūsaudama. Nuoširdžiai linkėdama sužadėtiniams laimės ji atkakliai prašo Saros Susanės padirbėti iki lapkričio pabaigos. Johaneso nuomone, per ilgai. Esą vestuvės turinčios įvykti tarp Kalėdų ir Naujųjų metų.

Tuomet Sara Susanė atsikvoši ir pareiškia dirbsianti iki lapkričio vidurio. Dabar visi būsiantys patenkinti, pamano sau. Nors jai visiškai nepriimtina, kad kas kitas sprendžia, kada jai

išeiti iš darbo. Betgi tai mažmožis, palyginti su tuo, kad savo gyvenimą ji patiki svetimam žmogui.

Iki šiol nėra išliejusi nė vienos ašaros. Bet tam bus laiko ateityje.

– Kodėl tu be sužadėtuvių žiedo? – klausia šeimininkė, jiedviem verdant raudonųjų serbentų uogienę. Per koštuvą į stiklainį nesibaigiančia srove teka sulčių purpuras.

– Jis brangus, dirbant mūvėti netinka, – atsiliepia Sara Susanė.

– Ar jis pats atvyks pasiimti tavęs lapkričio penkioliką?

– Taip sakė.

– Ar tu imsi prieš tai atostogų, kad nuvažiuotum į Chiopsviką?

– Ačiū, ne. Nereikia. Tai nebe mano namai.

Nustebinta šeimininkė pažvelgia į Sarą Susanę ir taip su-
raukia kaktą, kad ši darosi panaši į skerdienos gabalą. Nors
imk ir suk vyniotinį.